

ra Huế. Tại đây bà đang học tiếp lên các lớp trên thì cuộc kháng chiến chống Pháp bùng nổ. Với tinh thần yêu nước của tuấn tử, bà vội vã đi học và tham gia hoạt động cách mạng, chiến đấu trong đội du kích thiêu niên tại nơi thành. Không ngờ, bà trở thành nguyên mẫu cho một nhân vật nữ du kích bé nhỏ tên Châu trong cuốn *Đội thiêu niên du kích thành Huế* của Văn Tùng.

Gia đình bà là gia đình truyền thống cách mạng. Cha mẹ bà từng nuôi giấu cán bộ trong nhà suốt thời kỳ đánh Mỹ, trong đó có người mẹ sau khi miền Nam giải phóng đã làm việc tại Chi cục U ban Nhân dân thành phố Huế. Còn cả 3 chị em bà đều đã từng hoạt động trong lòng địch tại cuộc kháng chiến liên tục. Chị cả của bà đã từng bị địch bắt và đày đi Côn Đảo. Người anh trai thứ hai của bà cũng từng bị giam giữ trong đống tra tấn ở chốn lao tù. Riêng bà, hai lần bị địch bắt vào khám. Một lần bị tù tại trại giam. Một lần bị tù tại trại giam. Tuy vậy, khi thoát khỏi nhà giam bà vẫn tiếp tục lao vào hoạt động. Lần cuối cùng, bà phải rời khỏi Huế thân thương là lần bà đã tạm nghỉ phép tú tài đi du lịch tại trường Trung học Bồ Đề. Lần đó, cả số bộ đội, bà đang hoạt động lớp thì bị cảnh sát bắt gặp nên vây bắt. Nhưng vì có người mẹ tại báo kíp, bà đã nhanh chóng thoát khỏi vòng vây, ra chiến khu. Bà được kết nạp Đảng, rời Việt Bắc ra Bắc. Năm đó là năm 1955 được kết nạp. Anh trai bà sau khi ra tù cũng theo đường Bắc

tīn. Hai anh em ḡp l̄i nḡi anh r̄ (ch̄ng ch̄ c̄) đã t̄p k̄t ra B̄c. N̄a nhà vui trong đoàn t̄.

Sau đó m̄t năm, năm 1956, v̄i chính sách ̄u tiên con em mīn Nam trong chīn l̄c đào t̄o đ̄i ngũ cán b̄ khoa học lâu dài, Hoàng Th̄ Châu đ̄c Nhà n̄c c̄ đ̄i học đ̄i học t̄i Liên Xô. T̄i Tr̄ng Đ̄i học T̄ng h̄p Lômônôx̄p năm đó, Ban đ̄ng h̄ng Vīt Nam đ̄c t̄p nh̄n thêm m̄t n̄ sinh duyên dáng nh̄ng r̄t can tr̄ng c̄a x̄ Hū th̄ m̄ng. Thū ̄y, n̄ sinh học ̄ b̄c đ̄i học th̄t là hīm hoi.

T̄t nghīp Đ̄i học T̄ng h̄p Lômônôx̄p năm 1962, Hoàng Th̄ Châu v̄ n̄c và công tác trong t̄ B̄ môn Ngôn ngữ học, Khoa Nḡ văn. Ngay sau khi v̄ n̄c m̄t th̄i gian bà đã b̄t đ̄u có nh̄ng bài nghiên c̄u đ̄c gīi chuyên môn chú ý. Đó là nh̄ng bài vīt nh̄ " *V̄n đ̄ xác minh các t̄c nḡi Vīt Nam*" (vīt chung, Dân t̄c, s̄ 38.1963); " *M̄i liên h̄ v̄ ngôn ngữ c̄ đ̄i Đ̄ng Nam Á qua nh̄ng*

tên sông”;

(Thông báo khoa học trẻ ngành ĐHTHHN, Nguyễn Văn, tập 2, NXB GD, 1966); “

ngữ văn của Văn Lang qua tài liệu ngôn ngữ”;

(trong “

Hùng Vương ngữ văn”;

, tập 1. NXB KHXH, 1968)... Sau khi trình làng những bài viết này, Hoàng Thụ Châu đã xác định hướng đi lâu dài trong chuyên môn. Bà chuyên tâm đi sâu vào nghiên cứu các lĩnh vực thu thập danh từ, phương ngữ học, phương pháp dạy tiếng Việt, ngôn ngữ và chữ viết các dân tộc thiểu số. Nói đến ngành Phương ngữ học ở Việt Nam, không ai có thể quên Hoàng Thụ Châu. Bà là một chuyên gia có đóng góp ngành các lĩnh vực này.

Sau khi công tác 13 năm tại Bộ môn Ngôn ngữ học, bà được cử sang CHDC Đức làm chuyên gia dạy tiếng Việt. Trong 5 năm công tác ở một trường đại học lớn của quốc gia - Đại học Humboldt, bà vừa giảng dạy vừa nghiên cứu và báo về thành công luận án tiến sĩ năm 1980. Với sự hiểu biết và những tri thức sâu sắc về tiếng Việt, bà đã cho xuất bản cuốn sách dạy tiếng Việt bằng tiếng Đức. Đây là một cuốn sách dạy tiếng được đánh giá là có chất lượng cao, được biết đến phần ngữ âm. Vì vậy, sau khi nước Đức hợp nhất, nó vẫn được sử dụng làm giáo trình dạy tiếng Việt cho sinh viên ở trường đại học nơi tiếng này.

L  m t ph n duy nhất của t  B  m n th i đ o (v  sau c  th m Đ nh L  Th , khi đ i nghiên cứu sinh tr  v  b  Đ nh L  Th  đ  v  thành phố H  Ch  Minh c ng t c) nh ng GS. Hoàng Th  Châu không bao giờ ch u nh n s  "u ti n"; c a c c đ ng "m y r u"; trong t . Th i s  t n, b  c ng đ  t ng c ng sinh viên tr o đ o l i suối l n v ng r ng n i Vi t B c xa xôi, g n cu c đ i m nh v i cu c sống gi ng d y, h c t p của c n b  sinh viên trong khoa, trong tr ng. Khi B  m n triển khai c ng trình nghiên cứu ng n ng  T y - N ng, m t c ng trình nghiên cứu tr ng đ m c a B  m n nh ng n m đ nh M , b  c ng kho c ba l  h ng d n sinh viên đ i th c t , đ  xu ng t n nh ng hang c ng ng  h m đ  đ u tra t nh h nh ng n ng  c a c c d n t c  t ng   i. T  đ o cho đến khi ngh  h u, g n nh  n m n o b  c ng đ a sinh viên, nghiên cứu sinh c ng c c đ ng nghi p đ i t i nh ng v ng s u, v ng xa nh  : Đ ng V n - đ m c c B c c a T  quốc, Đ n Bi n, V  Nhai... đ  ghi chép các ng n ng  ch a c  vi t nh  Dao, H  Nh i hoặc nh ng ng n ng  có nguy c  đ i t  vong nh  La Ch , Klao...   l nh v c n y, b  c  nhi u đ ng g p trong nghiên cứu ch  vi t v  ng   m v  c ng l  m t chuy n gia c  kh ng  t c ng hiện trong gi ng d y v  nghiên cứu khoa học   đ i h c.

Suốt 10 năm liền (1983 - 1993), bà đảm nhiệm thêm vai trò Chủ nhiệm Bộ môn Ngôn ngữ học thuộc Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội. Với công lao và là một nhà quản lý chuyên môn, bà luôn mở rộng sự hợp tác với các đơn vị bạn trong nghiên cứu và đào tạo, đồng thời phối hợp hoạt động nghiên cứu với các đơn vị nghiệp vụ. Trong khoảng thời gian đó, do yêu cầu và hợp tác quốc tế bà đã phối hợp cùng một số cán bộ như Hồ Hữu Đạt, Mai Ngọc Chử rồi Diệp Quang Ban hoàn thành một bộ sách dạy tiếng Việt 3 tập dùng làm tài liệu giảng dạy cho học sinh Campuchia. Bà được phong học hàm Phó giáo sư năm 1984, Giáo sư năm 1991. Cho đến nay, bà vẫn là nữ giáo sư duy nhất trong toàn ngành Ngôn ngữ học Việt Nam.

Điều đáng nói về cuộc đời GS. Hoàng Thụ Châu là bà phải sống trong một hoàn cảnh không thuận lợi, nhưng lúc nào bà cũng biết gạt bỏ chuyện riêng để nghĩ tới việc chung. Bà có thói quen là gặp chuyện đời thì trơ trẽn, nhưng chuyện của bao giờ có ai nghe thấy mà than thở nào cả bà. Công việc làm khoa học, đồng nghiệp ít ỏi, chết chiu nuôi 2 con trai trẻ thành, bà không mấy khi có thời gian để chăm lo cho cuộc sống riêng của mình. Vậy mà, trong cuộc đời, lúc nào bà cũng đang hoàng. Đang hoàng trong lối sống. Đang hoàng trong công việc học trò và đồng nghiệp. Đang hoàng trong nhân cách khoa học. Với những điều đó, bà bao giờ cũng tận tình giúp đỡ. Với những điều trên bà không bao giờ xu nịnh, xuôi chiều. Nhưng trong giao tiếp, lịch sự trong cách xử, nhưng bản lĩnh trong khoa học, thì bà đã tỏ ra

mệt cá tính, mệt bệnh sức riêng trong cuộc đời học tập nghiên cứu khoa học. Con người bà là sự kết hợp hài hòa cái phẩm chất can trường của cô nòng cốt và sự duyên dáng của cô nòng sinh giàu tâm hồn, mà chính cô đã trở thành pho tượng sống động. Chính sự kết hợp này làm cho bà có đời sống lĩnh vực qua những công việc nghiên cứu của cuộc sống riêng tư mà vẫn giữ được trạng thái cân bằng, năng động trong tư duy. Bởi thế, nhìn vào hành trình khoa học của bà, người đời "anh hùng" của phái mày râu phải ngỡ ngàng. Trong mấy chục năm, bà đã cho xuất bản 7 cuốn sách (thuộc các lĩnh vực khác nhau như: giáo trình, chuyên luận, tài liệu) và công bố 56 bài báo (không tính hai năm trở lại đây). Với một nhà khoa học nữ, con số trên quả là một kỷ lục không mấy ai đạt tới. Nó làm cho người nghiên cứu phải kính nể, nhất là trong ngành ngôn ngữ học. Bà là tấm gương sáng cho tinh thần lao động cần cù, sự học hỏi không mệt mỏi. Với những công lao to lớn này, bà đã nhận được Giải thưởng Nhà nước về khoa học và công nghệ năm 2005.

Những năm gần đây, GS. Hoàng Thụ Châu đã nghỉ hưu, nhưng bà vẫn luôn luôn quan tâm đến nhiệm vụ của đời sống học thuật, vẫn tiếp tục chuần hoá đời sống. Tuổi cao mà sức không yếu, bà vẫn gánh trên vai trách nhiệm người mẹ, người bà, lại vẫn không hề buông lỏng say mê công việc của một người làm công tác nghiên cứu khoa học. Bà vẫn tiếp tục nhiệm vụ ý tưởng và công việc sau một thời gian bà lại có một bài nghiên cứu mới đăng tạp chí hay được trong hội nghị khoa học. Ngoài ra, mỗi khi Bộ môn cần sự hỗ trợ nhân sự bà vẫn tham gia những công việc học tập phân bổ các luận án tiến sĩ, luận văn cao học hoặc khóa luận tốt nghiệp của

sinh viên. M̄i khi có h̄i ngh̄ khoa học Tr̄ng, Khoa, bà v̄n có m̄t tham gia dù có hay không có bài vīt. V̄i bà, m̄i l̄n vào Khoa là m̄t l̄n bà đ̄c s̄ng l̄i th̄i k̄ s̄i n̄i, tr̄ trung c̄a cūc đ̄i d̄y học. N̄i đây không ch̄ là m̄t t̄m mà bà ḡn bó ḡn nh̄ sūt c̄ cūc đ̄i v̄i các b̄n đ̄ng nghīp mà còn là n̄i bà có nhīu k̄ nīm v̄i các th̄ h̄ học trò. Có bīt bao l̄p nḡ i đã l̄n l̄t tr̄ng thành t̄ đây, có m̄t ph̄n đóng góp c̄a bà. Trong đó, có nhīu nḡ i ngày nay tr̄ thành các nhà văn, nhà khoa học, giáo s̄, tīn sĩ, cán b̄ gīng d̄y đ̄i học, nhà qūn lý... B̄t c̄ ai, m̄i khi nh̄c đ̄n cái tên Hoàng Th̄ Châu đ̄u có m̄t cảm giác ḡn ḡi, kính tr̄ng. Có th̄ nói, bà v̄a là m̄t nhà giáo m̄u m̄c v̄a là m̄t nhà khoa học luôn làm vīc không m̄t m̄i. S̄ nghīp c̄a bà x̄ng đáng là m̄t s̄ nghīp có t̄m vóc trong ngành Ngôn ngữ học Việt Nam./.

*Ngũn: 100 Years-VietNam National
University, HaNoi*